

жавна служба в Петербург, по собствената му молба, защото имал покровители. Започна се великия пост, а Маркел не иска да пости, гълчеше и се присмиваше на поста: „Всичкото това е измислица, казва, и няма никак Бог“, тжй че докара в ужас и майка ни, и слугите, та и мене малкия, защото аз, ако и да бях едвам девет годишен, като чух тия думи, уплаших се твърде много. А всичките ни слуги беха крепостни,<sup>1</sup> четирима души, всичките купени на името на един познат нам землевладелец. Още помня, как от тия четворицата слуги и слугини майка ми бе продала една слугиня, готвачката Афимя, хрома и стара, за шейсет книжни рубли, а на нейно място нае друга, некрепостна. И ето на шестата неделя от поста току веднага на брата ми стана лошо, а той всякога си беше боленичав, сжс слаби гърди, сжс слабо телосложение и разположен кжм охтика; той беше доста висок на ржст, но беше тжжжк и неджгав, а на лице твърде благообразен. Простудил ли се беше, какво, но докторжт лойде и на бжрже пришепна на майка ми, че брат ми е болен от скоротечна охтика, и че не ще изкара пролетта. Майка ми почна да плаче, почна да моли брата ми с предпазливост (повече за това, да не го уплаши), да поговее и да се причести с Светите Божи Тайни, защото той тогава още не беше се залежал. Като чу това, разсжрди се и испува Божия храм, но все пак се замисли: веднага се досети, че е болен опасно и че за това майка му го и моли, докато е в силата си да поговее и да се причести. Обаче и сам той знаеше вече, че беше отдавна болен и още година преди това веднжж бе проговорил на трапезата, на мен и на майка ми, хладнокржвно: „не ме сметайте за жив помежду вас, може би, и година време не ще проживея“, и ето, като да беше предсказал. Изминаха се три дни и настжпи Страстната неделя. И брат ми от вторник сутринта започна да говее. „Това го, майко, правя собствено заради вас, за да ви зарадвам и успокоя“, каза ѝ той. Майка ми заплака от радост, па и от скржб: „дето ще се рече наближил е часжт му, шом веднага у него е станала такава промяна“. Но той не можа джлго време да ходи на цжрква, залежа се, тжй че го изповядахме и причестихме у дома. Настанаха светли, ясни, благоуханни дни. Великден беше кжсно. През цяла нощ, помна добре, кашлеше, не можеше да спи, а на утринта всякога ще се облече и ще се опита да поседне на мекото кресло. Тжй си го и помня: седи си тих, кротжк, усмихва се, сам е болен, а ликжт му е весел, радостен. Сжвсем се беше изменил душевно — такава чудна промяна се започна у него наведнжж! Ще влезе при него старата бавачка: „позволи ми, гжлжбче, и в стаята ти да запали кандилцето пред иконата“. А той преди не даваше, даже го изнасяше. „Запали, мила, запали, лош човек сжм бил, дето преди не

сжм позволявал. Ти, палейки кандилото Богу се молиш то, радвайки се на тебе, моля се и аз. Значи, на един Господ се молим“. Чудни ни се показваха тия думи, а майка ни ще отиде в стаята си и все плаче, всякога, като влизаше при него, избжрсваше сжлзите си и се преструваше весела. „Мамо, не плачи, гжлжбке, кзваше по някой пжт, аз ще живея още много, много още ще се веселя с вас, и животжт е весел, радостен!“ — „Ах, миличжк, шом за веселие е твое, когато цяла нощ гориш в жар и кашлиш, тжй че едва ли не ти се пржсват грждите“. — „Мамо, отговаря ѝ, не плачи, животжт е рай, и всички ние сме в рая, но не искаме да знаем това, а ако бихме поискали да го знаем, още утре в цялия свет би настанало рай“. И всички ние се чудехме на думите му, как тжй чудно и тжй решително го казваше той това; домилеваше ни и плачехме. Идваха при нас познайниците ни: „Мили, казваше, драги мои, и с какво сжм заслужил аз това, дето вие ме обичате, защо ме вие обичате и как не сжм знаел аз това преди, не сжм го ценил“. На слугите, които влизаха при него, постоянно им говореше: „Мили мои, за какво ми слугувате, та и заслужавам ли аз това, щото да ми слугувате“. Майка ми, като го слушаше, клатеше глава: „драги ми, от болката си говориш ти тжй!“ — „Мамо, моя радост, казва, не може да няма господари и слуги, но нека и аз бжда слуга на моите слуги, такива, каквито са и те за мене. Па още ще ти кажа, майко, че всеки един от нас преди всичко е виновен за всичко, а аз най-вече от всички“. Майка ми даже и тук се усмихна, плаче и се усмихва: — „Та защо пжк ти, казва му, да си пред всички най-много виновен? Там има убийци, разбойници, а ти какво такова си можал да сжгрешш, че себе си да обвиняваш повече от всички?“ — „Мамо, моя драга майчице, казва, (той тогава неочаквано беше започнал да говори такива нежни думи), тиха ми майчице, знай, че в истината всеки е пред всички за всичките и за всичко виновен. Не зная как да ти изжлкувам това, но силно чувствавам, че това е тжй. И как тжй сме живяли, сжрдили сме се и нищо не сме знаели тогава?“ Тжй се той пробуждаше всяка утринна, като се умиляваше и радваше все повече и повече и цял се тресеше от обич. Ще дойде, видиш, докторжт, един стар немец, Ейзеншмидт: „Е как, докторе, ще ли проживея още един ден на тоя свят?“ шегуваше се понякога с него, „Не един ден, но много дни ще проживеете, отговаряше докторжт, — и месеци, и години, ще проживеете още“. — „Па какви години, какви месеци говорите вие! ще иввика, — зашю сме седнали да бром дните, и един ден е доста за човека, за да узнае всичкото щастие. Мили мои, защо се караме, защо един пред други се хвалим, помним доказанията си един другиму, право в градината ще да отидем и ще почнем да се разхождаме, да се веселим, да се обичаме и вжзхваляваме един други, да се целуваме и да благославяме живота си“. — „Не го смятайте вече между живите вашия син“

<sup>1</sup> До преди шестдесет години всички селяни в Русия са били роби на богатите землевладелци и последните са разполагали с тях като с добитжк.